

Το παρόν και το μέλλον της ΕΕΜΕΠ. Στόχοι και προοπτικές μετά το βραβείο Nobel Ιατρικής 2005

Θεόδωρος Ροκκάς

Το βραβείο Nobel Ιατρικής για το έτος 2005 απονεμήθηκε στους Αυστραλούς Barry Marshall και Robin Warren για την καλλιέργεια του μικροβίου ελικοβακτηρίδιο του πυλωρού [διεθνώς *Helicobacter pylori* (*H. pylori*)] και τη σημασία του στην παθολογία του ανώτερου πεπτικού, συμπεριλαμβανομένου και του γαστρικού καρκίνου.

Παρόλο που η παρουσία σπειροειδών μικροβίων στο γαστρικό βλεννογόνο ήταν γνωστή από πολύ καιρό,^{1,2} η καλλιέργειά τους επιτεύχθηκε μόλις το 1983 από τους Marshall και Warren³ στο Περθ της Αυστραλίας. Τα μικρόβια αυτά είχαν το μορφολογικό χαρακτήρα του γένους *Campylobacter* και αρχικά τους δόθηκε η ονομασία GCLΟ από τα αρχικά των λέξεων Gastric Campylobacter Like Organisms. Ενώ για μεγάλο χρονικό διάστημα η ονομασία του μικροβίου αυτού ήταν *Campylobacter pyloridis*, αργότερα μετονομάστηκε σε *Campylobacter pylori* και τελικά επικράτησε η ονομασία Ελικοβακτηρίδιο του Πυλωρού (*H. pylori*).

Η εντατική έρευνα στα χρόνια που επακολούθησαν την απομόνωσή του, κατέδειξε ότι το *H. pylori* είναι ένα Gram (-) μικροαερόφιλο μικρόβιο που διακρίνεται για ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα μέλη του γένους *Campylobacter*, όπως για παράδειγμα το *Campylobacter jejuni* που προξενεί κολίτιδα. Το *H. pylori* ανήκει στο γένος των *Helicobacters* που αφορούν τον άνθρωπο

Επίκουρος Καθηγητής, Διευθυντής Γαστρεντερολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο «Ερρίκος Ντυνάν»

και άλλα θηλαστικά και που διακρίνονται σε γαστρικά και μη γαστρικά. Έχει σχήμα ελικοειδές ή καμπυλοειδές και σπάνια σφαιρικό με μήκος 2,5-5 μm και πλάτος 0,75-1 μm. Από το ένα άκρο του ξεκινούν 4-6 ελυτροφόρες βλεφαρίδες που καταλήγουν σε διογκωμένο τελικό άκρο και πιστεύεται ότι μέσω των βλεφαρίδων αυτών το μικρόβιο κινείται ταχέως μέσα στο παχύρρευστο στρώμα βλέννης. Η σύσταση του κυτταρικού τοιχώματος του *H. pylori* σε λιπαρά οξέα είναι διαφορετική από αυτή των υπολοίπων *Campylobacters*. Τέλος διακρίνεται για την ικανότητα παραγωγής του ενζύμου ουρεάση σε μεγάλες ποσότητες και επίσης για το γεγονός ότι αντισώματα εναντίον του *H. pylori* δεν παρουσιάζουν διασταυρούμενη αντίδραση με άλλα *Campylobacters*. Στην ικανότητα παραγωγής μεγάλων ποσοτήτων του ενζύμου ουρεάση βασίζονται οι δοκιμασίες ουρεάσης για την ανίχνευση της λοίμωξης.

Ο συνδυασμός της επιμονής του Warren για τη σημασία των ιστοπαθολογικών ευρημάτων του και της τόλμης και τύχης του Marshall στο να καλλιεργήσει το μικρόβιο και αποδείξει την παθογόνο δράση του, οδήγησε στην αλλαγή των παθογενετικών και θεραπευτικών αντιλήψεων μας για τα νοσήματα του ανώτερου πεπτικού και απέφερε το βραβείο Nobel. Το βραβείο Nobel Ιατρικής για το έτος 2005 ήρθε ως επιστέγασμα της ερευνητικής προσπάθειας των δύο ερευνητών και στα πρόσωπα τους δικαιώνονται όλοι αυτοί που πίστεψαν στη σημασία του μικροβίου στην παθολογία του ανώτερου πεπτικού. Ο Marshall αρχικά λοιδορήθηκε για τις απόψεις του. Στην ιατρική συμβαίνει, δυστυχώς, ότι βρίσκεται εκτός κρατουσών απόψεων να γίνεται δύσκολα αποδεκτό.

Η ανακάλυψη του *H. pylori* πυροδότησε την έρευνα παγκοσμίως τόσο σε κλινικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο βασικής έρευνας, με πολλές δημοσιεύσεις σε διεθνή ιατρικά περιοδικά και ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια. Πολλοί πιστεύουν ότι σε λίγους τομείς της εσωτερικής παθολογίας γράφηκαν και ανακοινώθηκαν τόσα πολλά, σε λίγο χρονικό διάστημα, όσο στο πεδίο της Ελικοβακτηριδιακής λοίμωξης. Οι Έλληνες Γαστρεντερολόγοι έγκαιρα αντελήφθησαν τη σημασία της σημαντικής ανακάλυψης και πολύ πρώιμα ίδρυσαν της Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Ελικοβακτηριδίου του Πυλωρού (ΕΕΜΕΠ) με σκοπό τη μελέτη, έρευνα και διάδοση της καινούργιας γνώσης στον ελληνικό χώρο. Η Εταιρεία ιδρύθηκε το 1996 από 7 ιδρυτικά μέλη (Σ. Ράπτης, Ο. Μανούσος, Α. Αρχιμανδρίτης, Σ. Λαδάς, Ν. Σκανδάλης, Ι. Τριανταφυλλίδης, Θ. Ροκκάς) που αποτέλεσαν και τους 7 πρώτους προέδρους ετήσιας διάρκειας. Τα μέλη της εταιρείας (Γαστρεντερολόγοι, Παθολόγοι, Βιοπαθολόγοι, Ιστοπαθολόγοι, Βιολόγοι, κ.λπ.) επέτυχαν να δημοσιεύσουν και ανακοινώσουν αξιόλογο ερευνητικό έργο στον Εθνικό και Διεθνή ιατρικό ερευνητικό στίβο. Η συγκομιδή είναι πολύ αξιόλογη όπως αυτό κρίνεται από την ποιότητα και τις αναφορές ξένων ερευνητών στο έργο αυτό. Παράλληλα με διαλέξεις στην περιφέρεια και την ετήσια ημερίδα, η διάδοση της γνώσης στον ελληνικό χώρο επιτεύχθηκε κατά τον καλύτερο τρόπο. Η εταιρεία εκπροσωπείται στην European Helicobacter Study Group (EHSG) και το 2002 διοργα-

νώθηκε στην Αθήνα με μεγάλη επιτυχία και μεγάλη συμμετοχή το ετήσιο συνέδριο της EHSO. Τα πρόσφατα παρελθόντα έτη νέα δυναμικά μέλη πλαισίωσαν την εταιρεία με αποτέλεσμα τη συνέχιση της δυναμικής παρουσίας στον ελληνικό και διεθνή χώρο.

Η απονομή του βραβείου Nobel Ιατρικής για το έτος 2005 στους Αυστραλούς Barry Marshall και Robin Warren αναμφισβήτητα απετέλεσε σημαντικότερο σταθμό και πολλοί διερωτώνται αν υπάρχει περαιτέρω ερευνητικό και κλινικό ενδιαφέρον στον τομέα στο πεδίο της Ελικοβακτηριδιακής λοίμωξης. Η απάντηση είναι ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον, κρίνοντας από τον αριθμό των συνεδρίων, των δημοσιεύσεων και ανακοινώσεων. Ο Νομπελίστας Barry Marshall σε πρόσφατες διαλέξεις του εκφράζει την αισιοδοξία του για τη μετά Nobel εποχή και δίνει το στίγμα της νέας ερευνητικής προοπτικής με εντατική έρευνα στον τομέα της χρήσης του *H. pylori* ως οχήματος για την εφαρμογή διαφόρων εμβολίων, συμπεριλαμβανομένου του εμβολίου κατά του AIDS (*H. pylori* as a vehicle for vaccines), ενώ η έρευνα για τη σημασία της λοίμωξης στο γαστρικό καρκίνο συνεχίζεται με εντατικό βαθμό. Παράλληλα αυξάνεται η λίστα των νοσημάτων στα οποία η εκρίζωση του μικροβίου συμβάλλει αποφασιστικά στη θεραπεία και η EHSO συνεχίζει με επιτυχία τη διοργάνωση των ετήσιων συνεδρίων της και των συναντήσεων ομοφωνίας.⁴

Συνοπτικά με βάση τα ανωτέρω δικαιολογείται αισιοδοξία για το μέλλον της ΕΕΜΕΠ και της επιτυχημένης ημερίδας της που έχει καθιερωθεί στην ατζέντα των ετήσιων ιατρικών Ελληνικών συνεδρίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Doenges JL. Spirochaetes in the gastric glands of *Macacus rhesus* and humans without definite history of related disease. *Proc Soc Exp Bio* 1938;138:536.
2. Freedberg AS, Barron LE. The presence of spirochaetes in human gastric mucosa. *Am J Dig Dis* 1940;7:443.
3. Marshall BJ, Warren JR. Unidentified curved bacilli in the stomach of patients with gastritis and peptic ulceration. *Lancet* 1984;1:1311-1315.
4. Malfertheiner P, Megraud F, O'Morain C, Bazzoli F, El-Omar E, Graham D, Hunt R, Rokkas T, Vakil N, Kuipers EJ. Current concepts in the management of *Helicobacter pylori* infection: the Maastricht III Consensus Report. *Gut* 2007; 56:772-781.